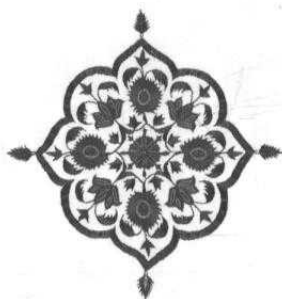


آرچه‌های ایرانی

www.ketab.ir



شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۴۳۶-۶۷۹-۳

شماره کتابشناسی ملی: ۵۳۴۹۷۲۲

عنوان و نام پدیدآور: پارچه‌های ایرانی در موزه ویکتوریا و آلبرت لندن/

نویسندگان: جنیفر وردن، پاتریشیا ال. بیکر؛ مترجم: زهره روح‌فر

مشخصات نشر: تهران: شرکت انتشارات علمی و فرهنگی، ۱۳۹۷.

مشخصات ظاهری: ۲۰۸ ص؛ ۲۳،۵×۳۳ س.م.

موضوع: موزه ویکتوریا و آلبرت -- کاتالوگ‌ها

موضوع: Catalogues -- Victoria and Albert Museum

موضوع: پارچه‌های ایرانی -- انگلستان -- لندن -- کاتالوگ‌ها

موضوع: Textile fabrics, Iranian -- England -- London -- Catalogs

رده بندی دیویی: ۹۵۵/۷۴۶

رده بندی کنگره: ۲۱۳۹۷/۴ و NK۸۸۷۴

سرشناسه: وردن، جنیفر مری Wearden, Jennifer Mary

شناسه افزوده: بیکر، پاتریشیا ال. ۱۹۴۲-م.

شناسه افزوده: Baker, Patricia L.

شناسه افزوده: روح‌فر، زهره، ۱۳۲۲-

وضعیت فهرست نویسی: فیبا



انتشارات علمی و فرهنگی

پارچه‌های ایرانی

در موزه ویکتوریا و آلبرت لندن

نویسندگان:

جنیفر وردن

پاتریشیا ال. بیکر

مترجم: زهره روح‌فر

مابله متن انگلیسی: هایدی مشایخ

ویراستار: زهره ۵، ایتی، ۱، هندی

مدیر مبری: -، محکمی

لیتوگرافی، چاپ و مساحف: کتیه

چاپ نخست: زمستان ۱۳۹۷

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

www.ketabgostar.com

info@ketabgostar.com

www.elmifarhangi.ir

info@elmifarhangi.ir



وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی

اداره مرکزی و مرکز بخت: خیابان نلسون ماندلا (آفریقا)، چهارراه حقانی (جهان کودک)،

کوچه کمان، پلاک ۲۵؛ کدپستی: ۱۵۱۸۷۳۶۳۱۳؛ صندوق پستی: ۹۶۴۷ - ۱۵۸۷۵

تلفن: ۷۰-۸۸۷۷۴۵۶۹؛ فکس: ۸۸۷۷۴۵۷۲؛ تلفن: ۲۹-۸۸۶۶۵۷۲۸؛ تلفکس: ۴۵-۸۸۶۷۷۵۴۴

فروشگاه یک: خیابان انقلاب، رویه روی در اصلی دانشگاه تهران؛ تلفن: ۶۶۴۰۰۷۸۶ و ۱۶-۶۶۴۰۰۷۸۶

فروشگاه دو: میدان هفت تیر، خیابان کریمخان زند، بین قائم مقام فراهانی و خردمند

پلاک ۱۳؛ تلفن: ۷-۸۸۳۴۳۸۰۶

فروشگاه سه: بزرگراه شهید حقانی، بعد از ایستگاه مترو حقانی، خروجی کتابخانه ملی

کتابخانه ملی، (نمایشگاه و فروشگاه دائمی کتاب)

فروشگاه چهار: خیابان کارگر شمالی، روی روی پارک لاله، جنب کوچه ستاره، پلاک ۱

نمایشگاه و فروشگاه محصولات فرهنگی سازمان تأمین اجتماعی



فهرست مطالب

۱۱	تقدیم نامه و سپاسگزاری
۱۳	پیشگفتار
۱۴	نقشه
۱۵	سلسله های حکمران
۱۷	پارچه های ایرانی
۱۷	• مقدمه
۱۸	• صفویان
۲۱	• افغان ها، افشاریه و خاندان زند
۲۳	• قاجاریان
۲۹	پارچه های دوره قاجار
۲۹	• تولید و تجارت
۳۱	• ابریشم
۳۲	• پنبه
۳۲	• پشم
۳۴	• تجارت
۳۷	پارچه های دوره قاجار در موزه ویسنتور و آلبرت
۳۹	• لباس مردان
۴۳	• لباس زنان
۴۷	• لباس زردشتیان
	• پارچه های مجموعه
۵۵	• پارچه های بافته شده
۶۵	• پارچه های رودوزی (دوخته دوزی) شده
۷۹	• پارچه های رنگ شده و چاپی
۸۵	• نتیجه گیری
۸۷	لوح ها
۱۸۲	شرح تصاویر داخل متن
۱۸۷	پارچه های کتیبه دار
۱۹۰	واژه نامه توصیفی
۱۹۳	اصطلاحنامه پارچه

اروپاییانی که در میانه سده نوزدهم به ایران می آمدند با دیدن انبوه بافته های رنگارنگ در بازارهای ایران شگفت زده می شدند؛ انواع فرش، دیوارکوب، رومیزی، دستمال، شال، مخده و طاقه پارچه های ابریشم و پشم با طرح های اسلیمی و گل و گیاهی با الیاف گلابتون و رنگ های خیره کننده. البته در نظر بسیاری از محققان اروپایی هنر پارچه بافی در دوره قاجار کارنامه درخشانی نداشت و عقیده بر این بود که قاجاریان همان شوه های پیشینیان خود به خصوص صفویان را ادامه می دهند. تولید و جارت پارچه در دوره قاجار همچون دوره های پیشین در دست گاه های کوچک خانوادگی بود و تولیدکنندگان، حتی اگر از انقلاب صنعتی در اروپا آگاه بودند، نگاه مثبتی به آن نداشتند و تمایلی به ترویج و گسترش آن در میانشان وجود نداشت.

نویسندگان کتاب حاضر اما، برخلاف دیگر غربی ها، معتقدند که باید نگاه به قاجاریان در سایه پیشینیان پرآوردگان تغییر داد و هنر این دوره را مجدداً ارزیابی کرد. از همین روز میان بیش از ۶۰۰ قطعه منسوج و بافته به جا مانده از دوره قاجار، اعم از پارچه فرش، فرشپاره، دیوارپرده، و سجاده، که در موزه ویکتوریا و آلبرت محفوظ است، و در واقع بزرگترین مجموعه خارج از ایران به شمار می رود، بیش از ۲۰۰ قطعه را انتخاب و در این کتاب معرفی کرده اند.

مشوق اصلی موزه ویکتوریا و آلبرت در گردآوری چنین مجموعه بزرگی رابرت مرداک اسمیت اسکاتلندی بود. اسمیت مأمور واحد مهندسی ارتش سلطنتی بریتانیا بود و در بخش ایران پروژه احداث خط تلگراف بین لندن و هندوستان کار می کرد. در سال ۱۸۶۹م. مدیریت این بخش را به عهده گرفت و در تهران مستقر شد. با نگاهی به آثار ایرانی مجموعه موزه ویکتوریا و آلبرت روشن می شود که حجم عظیمی از این مجموعه در سال های ۱۸۷۲ تا ۱۸۸۲ خریداری شده، یعنی درست همان سال هایی که مرداک اسمیت همه توان خود را صرف شناساندن هنرهای ایرانی، از جمله فلزکاری، سفال، نقاشی، و نسخه های خطی، و البته پارچه به مردم بریتانیا کرد. او که شیفته باستان شناسی و آثار عتیقه بود، در مکاتباتش با هنری کول، مدیر موزه ساوت کنزینگتون که در سال ۱۸۵۱م. در انگلستان تأسیس شد، بر ضرورت و اهمیت ایجاد مجموعه ای از هنرهای ایران در آن موزه تأکید گذاشت.

در ۱۸۷۶م. ۱۲۹۲ق. نخستین نمایشگاه جهانی هنر و صنایع

دستی ایران در لندن برگزار شد و با ترغیب و تشویق اسمیت، در همان سال ناصرالدین شاه فرمان داد آثاری که برای اهدا به موزه مناسب باشد در سراسر کشور شناسایی و برای نمایش به موزه مذکور ارسال شود. احتمالاً به پیشنهاد مرداک منسوجات هم در این مجموعه ها گنجانده شد. یک سال بعد ۷۶ قطعه منسوج بافته به موزه ساوت کنزینگتون ارسال شد.

سرعت تحولات فناوری از خلاقیت طراحان بریتانیایی و طرح های قدیمی و کهنه که سالیان متمادی تکرار می شد پیشی گرفته بود، بنابراین، هدف از خریدن این قطعات احتمالاً آن بود که الهام بخش طراحان بریتانیایی شود تا بتوانند بر زیبایی منسوجات خود که به شیوه صنعتی تولید می شد بیفزایند. موزه در نظر داشت که صناعات و سبک های عالی در نساجی را در معرض تماشا بگذارد و از این طریق معیارهای نقش پردازی و طراحی را ارتقا دهد. این مجموعه بریتانیایی ها را با فنون ناشناخته ای، همچون وصله دوزی رشت و رودوزی معروف به «نقشه» آشنا کرد و شیوه های بدیع استفاده از نقوش راه راه، نقش پرندگان و گل و بوته ها را برایشان آشکار ساخت.

مجموعه ای که در این کتاب گردآوری و عرضه شده تنها بخش کوچکی از انبوه بافته هایی است که روزگاری در ایران وجود داشته و اکنون در اثر فرسودگی، پید خوردگی، نور شدید و امثال آن از بین رفته اند. نکته دیگر آنست که هر چند قطعات بسیاری هم وجود دارد که سالم مانده و کتبه های خوانا دارند. آثار عرضه شده در اینجا نشان می دهند که از این چه نقش و نگارهایی جامگان و خانمان خود را می آراستند. پارچه های موزه ویکتوریا و آلبرت شاهدهی است از آفرینش نقش پردازان گنبد خرمین و منبع الهامی برای طراحان آینده.

مترجم محترم این کتاب که سود از زبده صاحب نظران در تاریخ منسوجات و بافته های ایرانی است در پایان متن ترجمه اصطلاحنامه ای را تألیف و تنظیم کرده که راهنمایی است برای شناخت بیشتر و معرفی بهتر اصطلاحات پارچه و پارچه بافی در ایران.

بخش پروژه های ویژه انتشارات علمی و فرهنگی که پیش از این هم با انتشار مجموعه ۱۵ جلدی سیری در هنر ایران، هنر و معماری ایران، و نیز معماری و هنر اسلامی در اسپانیا و شمال آفریقا در شناساندن هرچه بیشتر و بهتر هنر ایران و جهان کوشیده، امیدوار است با انتشار این مجلد نفیس بتواند گامی دیگر در این راه بردارد.